

Brňáci přejí profesorovi Jiřímu Widimskému k životnímu jubileu a vzpomínají na společné chvíle

My, Brňáci, si pana profesora Jiřího Widimského staršího nesmírně vážíme a je nám velkou ctí, že se můžeme považovat nejen za jeho žáky, ale i za jeho přátele. Pan profesor dokázal v oblasti kardiologie, a především v oblasti hypertenze – systémové i plicní – naprosto neuvěřitelné věci a dokázal Českou republiku a naši kardiologii vynikajícím způsobem reprezentovat na mezinárodní úrovni. Je obdivuhodné, že mnoha úspěchů dosáhl již před revolucí v roce 1989, tedy v době, kdy mezinárodní aktivity byly spíše nežádoucí a potlačované. V době revoluce mu bylo již téměř 65 let, a přesto ještě mnoho dalších let stál v čele české kardiologie a hypertenze a aktivní je dodnes. My jsme se blíže s panem profesorem J. Widimským seznámili okolo roku 1988, kdy v České republice probíhala jedna z prvních mezinárodních klinických studií – studie CASSIS se spirapilem – díky níž jsme se následně po revoluci mohli společně zúčastnit, pro nás poprvé, Evropských kardiologických sjezdů. V té době jsme se seznámili i s jeho syny, kteří jdou ve šlépějích otce a reprezentují vzorně českou kardiologii. Starší syn Petr především díky studiím PRAGUE opět vynesl českou kardiologii na světovou úroveň a dnes se již možná zapomnělo, že to byl on, kdo prosadil intervenční léčbu akutního infarktu myokardu a dodnes jsme v této oblasti světová špička. V současnosti je Petr předsedou České kardiologické společnosti a studie PRAGUE pokračují a brzy jich budou dvě desítky. Mladší Jiří se věnuje především arteriální hypertenzi, patří mezi renomované světové odborníky v oblasti sekundární hypertenze, dvě funkční období byl předsedou České společnosti pro hypertenzi a nadále je člen výboru této společnosti.

Chtěli bychom tímto článkem vzpomenout na milé a úsměvné historky, které jsme zažili s panem profesorem Widimským, protože tyto příhody pana profesora nejlépe charakterizují po lidské stránce a zároveň také nejlépe vyjadřují náš vztah k němu. Podobně jsme vzpomínali, když slavil 80. narozeniny, a o to je nám větší ctí, že takto můžeme vzpomenout na tohoto velikána české kardiologie i u příležitosti jeho 90. narozenin. A pokud budeme mít dostatek sil a paměť nám bude sloužit, tak něco podobného napíšeme, až bude slavit 100. narozeniny.

Vzpomínky Miroslava Součka

S profesorem Jiřím Widimským jsem se poprvé setkal při II. atestaci z vnitřního lékařství. Vzhledem k tomu, že jsem pracoval na I. interní klinice FN u sv. Anny v Brně, nebyl mi profesorem Klabusayem doporučen předates-

tační kurz. Většina kolegů trávila čas přípravou a přednáškami v ILF Praha, což na jednu stranu bylo výborné pro přípravu k vlastní zkoušce, ale na druhou stranu to bylo prostředí, které výrazně působilo na psychiku uchazeče. Informace o otázkách a průběhu zkoušky nebyly v žádném případě povzbudivé. Mnozí starší kolegové, kteří úspěšně prošli II. atestací, zveličovali požadavky, a to vůbec nehovořím o těch, co bohužel měli smůlu. Že by někdo neznal, to nepřipadalo v úvahu. Nechci jmenovat všechny obávané examinátory, ale pan profesor k nim rozhodně patřil. A tak jsem, dávno tomu, dávno, cestoval do Prahy přímo ke zkoušce. Na vrátnici v IKEM jsem se zeptal, kam mám jít, když jdu na atestaci z vnitřního lékařství. Vrátný se na mne podíval a s úsměvem řekl: „To musíte k panu profesorovi Widimskému“. Popsal mi cestu a já – v předtuše nejhoršího – se pomalým krokem vydal k pavilonu. Našel jsem dveře, dlouze a hluboce jsem se nadechl a šel do toho. Po zaklepání jsem vstoupil a uviděl pana profesora, jak něco píše u stolu. Pozdravil jsem a oznámil, že přicházím na zkoušku. A nic se nedělo. Pan profesor nereagoval, něco si psal a já jsem stál a nevěděl, jestli mám promluvit ještě jednou nebo odejít. Dobře jsem se propotil, než přišla paní sekretářka. Pan profesor, aniž by vzlhl, jen konstatoval: „Pan doktor má nějaké potíže.“ „Co potřebujete, pane doktore?“, zeptala se mě paní sekretářka. „Já jdu na druhou atestaci z vnitřního lékařství.“ „Tak to jste špatně, to musíte do patra do posluchárny, já vás tam zavedu.“ Neodcházel jsem, ale běžel, protože to byly nejkritičtější okamžiky II. atestace. Odcházel jsem rád, abychom se v budoucnu mohli mnohokrát setkat.

Když jsme se jedenkrát ráno vraceli ze Spojených států přes Amsterdam do Prahy, tak jsme měli zpoždění a museli jsme čekat v Amsterdamu. Seděli jsme v letištní hale, lehce snídali a diskutovali. Pan profesor byl nešťastný, že asi nestihne atestace z kardiologie. Chtěl jsem mu zlepšit náladu, a tak jsem ho uklidňoval: „Pane profesore, nic si z toho nedělejte. Vždyť oni budou mít stejně všichni velkou radost, když tam nepřijdete“. A pan profesor se tak zamyslel a po chvíli řekl: „Víte, že jo!“

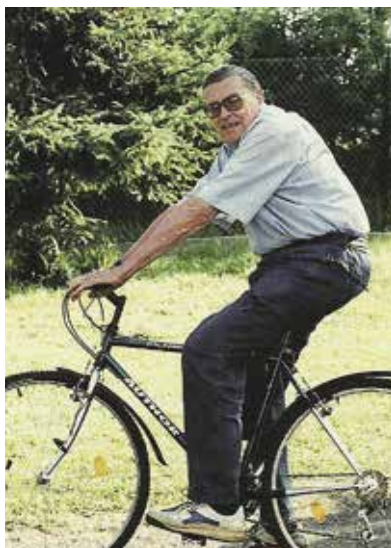
Na jednom z výjezdních zasedání hypertenzního výboru, což už v současné době nejde a ani nebudu uvádět, kdy se to odehrálo, jsem byl vyslán panem profesorem, abych zjistil, jaké jsou sněhové podmínky pro běžky. Na běžky nás chodilo málo, protože se skoro všichni věnovali sjezdovému lyžování. Bohužel byla obleva a stopa byla špatná, všude spousta vody. Tak

jsme se rozhodli, že půjdeme plavat do bazénu. Bylo dopoledne, bazén byl prázdný, a tak jsme začali plavat. Při plavání jsme v klidu diskutovali. Postupně jsem však ztrácel tempo, a proto jsem vylezl z bazénu a lehl si na lehátko. Asi po půl hodině jsem zjistil, že pan profesor stále plave, a tak jsem se vrátil do bazénu a dokončil s panem profesorem stý bazén. A když jsem opět ležel a pan profesor obcházel bazén, tak jsem si začal uvědomovat, že je to člověk velký nejen duševně, ale i fyzicky. A tak jsem se rozhodl, že začnu také pravidelně cvičit a hubnout. Celkem se mi to daří, tehdy jsem měl 93 kilo a nyní mám 107 kilo!

V dalších letech jsem byl poctěn možností recenzovat jeho rozsáhlou knihu Hypertenze. Knihu, která byla vydávána opakovaně, byla velmi úspěšná a měla skoro 700 stran. Pan profesor mi postupně posílal kapitoly, které dokončil a já je poctivě pročítal, psal si poznámky a zase posílal zpět. Byla to práce na několik měsíců. Abych nepsal do textu nebo na něco nezapomněl, tak jsem si obyčejnou tužkou po bocích dělal tečky. Teček bylo hodně, protože byly i pro mě, abych se na něco ještě podíval či dustudoval. Když jsem mu poslal první kapitolu zpět, tak mi napsal, „Ty tečky to je p... od much nebo to jsou poznámky k textu?“ Tečky jsme si vyjasnili.

Vzpomínky Jindřicha Špinara

V roce 1993 jsem šel na atestaci z kardiologie. Atestace byla postrachem pro všechny, skládala se na IKEM a praktickou část zkoušel pan profesor Widimský. Ta se skládala mimo jiné i z písemné práce, která se psala přímo, bez přípravy a literatury či „googlu“. Základem znalostí v té době byly klinické studie, jejichž znalost pan profesor nekompromisně zkoušel. V té době jsem se s panem profesorem Widimským již dobře znal. Měli jsme za sebou společnou práci na studii CASSIS, spolupracovali jsme na dalších studiích a pan profesor věděl, že se zabývám chronickým srdečním selháním. Přišel jsem k němu do pracovny a vytáhl si otázku na písemnou práci a téma bylo: Chronické srdeční selhání. Pan profesor si posunul brýle, podíval se přísně na mne a řekl: „Vy podvádíte, to není možné.“ Nicméně, téma mi ponechal (byla to opravdu náhoda) a viděl jsem, že čeká, co napíši. Práce se psala asi 4 hodiny (to si již nepamatuji přesně), nicméně jsem popsal asi 5 stran (to taky již nevím přesně), kde jsem vyjmenoval všechny doposud ukončené studie s chronickým srdečním selháním, což byly především studie s ACE inhibitory jako CONSENSUS I, SOLVD, SAVE a další. Nejenže jsem věděl jejich závěry, ale většinou jsem znal i počty zařazených pacientů a přesné procento, o kolik byl tehdy enalapril ve srovnání s kaptoprilem lepší. Práci jsem odevzdal

a pan profesor se do ní začel. Opět si posunul brýle a jen pochvalně pokýval hlavou a řekl něco jako: „Je vidět, že to umíte“. Konečným výsledkem bylo, že jsem druhý den u ústní zkoušky na jeho doporučení složil atestaci s pochvalou, a to definitivně rozhodlo o tom, že budu kardiolog věnující se chronickému srdečnímu selhání. Moc děkuji, pane profesore.

Cesta z Rožnova

Někdy začátkem 90. let minulého století se konal kongres o hypertenzi v Rožnově pod Radhoštěm a hned na něj navazoval kongres srdečního selhání ve Starých Splavech na Máchově jezeře. V té době jsem měl starého Favorita a nabídl jsem

panu profesorovi Widimskému, že jej svezu. Já jsem řídil, pan profesor seděl na místě spolujezdce a kolega profesor Vítovec vzadu. Byli jsme trochu společensky unavení po předchozím večírku, tak bylo spíše ticho a spolujezdci poklimbávali. Asi po 50 kilometrech se pan profesor Widimský probral a pronesl: „Pane doktore, buď jsem se počural, nebo Vám sem teče.“ Měl pravdu, okno nedoléhalo a z venku kapala voda přímo do jeho klína. Chybou ale bylo, že toto pana profesora probralo a začal sledovat jízdu. Po dalších 50 kilometrech jízdy opět klidným hlasem pronesl „Pane doktore, počítám vaše dopravní přestupky, ale u čísla 90 mně to přestalo bavit.“ Celý zbytek jízdy jsem dojel naprosto předpisově, ale dodnes nevím, jakých 90 přestupků jsem se dopustil.

Hlučná Barcelona

V roce 1992 jsme byli s profesorem Widimským na kongresu Evropské kardiologické společnosti v Barceloně. Ubytování jsme byli v hotelu přímo uprostřed vyhlášené La Rambla, což je hlavní třída, která v noci žije turisty a restauracemi. Manželka a já jsme nejprve prochodili po Ramble hodiny a potom kolem půlnoci si sedli na malý balkonek a pozorovali život pod námi a říkali si, jak je to úžasné a jak máme skvělé ubytování. Druhý den ráno jsme na recepci potkali profesora Widimského, který se rozčiloval, že v tomto hotelu se nedá žít, protože na ulici je v noci hrozný křik a on se nevyspal. Po dlouhých dohadech mu pokoj vyměnili za pokoj orientovaný do dvora, kde byl sice klid, ale tady se koukal jen do polorozbitého světlíku.

Na tuto historku jsem zapomněl. Až v roce 2013, kdy jsme byli s výborem České společnosti pro hypertenzi na výjezdním zasedání v Třeboni a bydleli jsme v krásném hotelu na náměstí, mi ji připomněla jiná událost. My jsme dostali pokoj do dvora, a když jsme se večer vrátili s procházky po náměstí, kde to žilo hospůdkami s turisty, tak jsme se koukali do dvora a litovali, že

nemáme okna na náměstí. Ráno na recepci jsme naražili na profesora Jiřího Widimského juniora, který se na recepci rozčiloval, že se v tom hotelu nedá být, protože má pokoj s okny na náměstí a v noci se pro hluk nevydal, a dožadoval se výměny pokoje za pokoj orientovaný do dvora. S manželkou jsme si vzpomněli na Barcelonu a na Ramblu a na jeho tatínka a spontánně jsme se začali smát. Zda JW junior tehdy pokoj vyměnil, nebo ne dodnes nevím.

Vzpomínky Lenky Špinarové Profesor Widimský aviatik

V polovině 90. let 20. století jsem letěla na jeden z mých prvních amerických kardiologických sjezdů. Byla nás skupinka lékařů, v níž byl rovněž pan profesor Widimský. V té době byly pro nás ještě zaoceánské lety něčím výjimečným a obava z přeletu Atlantiku byla velká. Pro všechny případy jsem si koupila na zlé časy ve free shopu láhev whisky a dobře jsem ji uklidila do příručního zavazadla. Let byl dlouhý, a když jsme se blížili k americkému pobřeží, tak pilot ohlásil, že budeme prolétat turbulence. Sice jsem již dříve často létala, ale tyto turbulence překročily nejenom mé očekávání, ale rovněž očekávání ostatních lékařů ve skupince. Letadlo kolísalo nahoru, dolů a do stran, my byli patřičně zelení a mnozí mysleli na poslední hodinku. Profesor Widimský však zachoval stoický klid a nevzrušeným hlasem řekl: „Paní doktorko, vytáhněte tu láhev whisky, když zemřít, tak v dobré náladě a s dobrou společností“. Tento pokyn jsem ochotně a rychle vyplnila. Všichni jsme se uvolnili, houpání letadla se nám najednou zdálo příjemné a úzkost zmizela. Zbytek cesty jsme již strávili v pohodě díky dobré radě zkušeného aviatika profesora Widimského.

Vzpomínky Jiřího Vítovce

Mé prvé osobní setkání s panem profesorem Jiřím Widimským se uskutečnilo v roce 1979 při jeho přednášce o srdečním selhání a jeho léčbě, kde jsem si dovolil nesměle nesouhlasit s jeho názorem, že tehdy dostupné ACE inhibitory (kaptopril a enalapril) jsou v podstatě srovnatelné, ale já jsem mu oponoval rozdílnými účinky enalaprilu a kaptoprilu na renální funkce. Moje argumentace, která byla opřena o práci Milтона Packera, byla panem profesorem briskně odražena logickou odpovědí, že studie nebyla mortalitní, a tudíž nemá dostatečnou výpovědní hodnotu. Čas dal za pravdu panu profesorovi, protože co se týče mortalitních dat, jsou oba tyto ACE inhibitory totožné.

Další setkání s panem profesorem bylo o rok později, kdy jsem byl na odborné stáži na koronární jednotce v IKEM. Jeho přednášky a demonstrace nemocných byly vždy velmi instruktivní, podmětné a pro začínající kardiology nesmírně užitečné. Profesor Widimský byl hlavním zkoušejícím atestací z kardiolo-

gie a pro mnohé budoucí atestanty bylo setkání s ním u zkoušky spíše než nelehkým rozhovorem o kardiologii dosti náročným probráním celé kardiologie. Konzultační hodiny pro atestanty měl v pátek odpoledne. Měl jsem těsně po I. atestaci z interny a ke kardiologické jsem měl hodně daleko, přesto jsem si příležitost setkat se osobně s profesorem Widimským nenechal ujít. Na rozdíl od budoucích kardiologů, kteří měli být zkoušeni, jsem neměl strach se ptát pana profesora na řadu otázek, které byly kontroverzní. Zkoušení adepti kardiologie si nebyli jisti, zda otázkami pana profesora spíše nerozloží, že se ptají na tak triviální věci. Já však obavy ze zkoušky, byl jsem pouze stážista na koronární jednotce, neměl, a tak jsem se ptal na patogenezi plicní hypertenze u plicní embolie, operační řešení mitrálních vad, postupy léčby srdečního selhání a řadu dalších kardiologických problematik. Atestanti si pilně psali všechny odpovědi pana profesora a pro mne bylo nakonec největším vyznamenání, když mě pan profesor nabídl, zda nechci atestovat z kardiologie v nejbližším termínu, neztratil jsem soudnost a nabídku jsem skromně odmítl.

Další setkání s panem profesorem ať již na odborných sjezdech, schůzích výboru České společnosti pro hypertenzi či jiných příležitostech byla pro mne vždy nesmírně inspirujícím jak po stránce odborné, tak i po stránce lidské. Mám tu čest sdílet s panem profesorem členství v nově založené České lékařské akademii.

Jsou osudová setkání, která člověka formují, dávají mu směr a hlavně smysluplnost a setkání s profesorem Widimským taková jsou, a tak se slovy klasika říkáme, za nás Brňáky (profesory Součka, Špinarovou, Špinara a mě): „Panu profesorovi Widimskému s láskou“.

Pan prof. Widimský je pro nás nedostižným vzorem v systematickém vzdělávání, psaní knih a článků a v diskusích o kardiologických otázkách. Stále přednáší, diskutuje na sjezdech a konferencích, komentuje odborná doporučení, vyjadřuje se k diagnostickým a léčebným problémům. Jeho studijní píle, obrovský přehled a orientace v oboru je pro mě inspirující. Pan profesor není jen vědec, lékař, ale i člověk se smyslem pro humor a jeho historky, vyprávění a vzpomínání jsou milým rozptýlením při společných akcích.

Vážíme si ho jako učitele, ale především jako člověka, s kterým jsme měli to štěstí se v životě setkat.

Vážený pane profesore, přáli bychom si mít možnost ještě se s Vámi setkávat, naslouchat Vám, učit se a čerpat to moudré a krásné, co nám rozdáváte.

Vaši vděční brněnští žáci

Miroslav Souček
Lenka Špinarová
Jindřich Špinar
Jiří Vítovec

Několik vzpomínek až příliš osobních

Aby šestaosmdesátník psal devadesátníkovi k jeho krásnému kulatému výročí, hodnému gratulací, k devadesátiletému plnému jeho pozitivní odborné práce, kterou vypíše jiní, mi připadá poněkud přesčasové a svým způsobem i potměšilé. Vždyť se, Jiří, známe dlouho, nevím už přesně od kdy. Je lépe tedy zavzpomínat a vybrat úsek zhruba 60. až 80. let minulého století,

možná trochu méně nebo déle. Dnes lze říci, že půjde o kousíček historie české kardiologie. Tehdy dávno zpočátku bylo z Brna do Prahy strašně daleko, klikatá cesta přes Vysočinu náročná, cesta vlakem dlouhá a nepohodlná. Do Prahy jsme jezdili jen na vybraná zasedání, většinou přijeli pozdě nebo museli odejít dříve. Takže jsem Tě znal jen od pohledu a z literatury, a již tehdy jsem si Tvé vědecké činnosti velmi vážil. Pak jsme se vídali, ale ještě nebyli seznámeni, na různých přednáškách, sympoziích a sezeních po republice, kde jsem většinou měl příspěvek. Nikdy jsi nemluvil „do větru“, takže kontakty byly krátké a probíhaly na okraji odborných diskusí. Několikrát jsem se zúčastnil Tvých vizit na kardiologii v ÚCHOK a kontakty se staly užšími. Když byly zřízeny kardiologické atestace, kterým jsi předsedal, tak jsem byl jako mimopražský přísedící k mému překvapení požádán já, a přijal jsem. Atestace byly jedenkrát až dvakrát ročně a já jsem se na ně vždy těšil. Musel jsem odjet z Brna den předem, spal jsem v „Doškolováků“ na Budějovické a odjížděl jsem obvykle až další den po atestacích – tehdy byl problém s místenkami na vlak. Obědvalo se u Tebe v pracovně, kam sekretářka nechala přinést opulentní oběd, jehož se zúčastnili všichni zkoušející a přísedící. Bývaly tam diskuse o umění, literatuře a samozřejmě se rozebíral um atestantů. Bývalo jich pět sedm, někdy i více, dva se vždy nechávali až na odpoledne. Pamatuji, jak se atestanti krčili ráno na konci příchozí chodby, kudy se přicházelo a tiše se neslo „už jsou tady“. Nebyl žádný seznam otázek, vymýšlely se na místě. První jsi dával Ty, druhou já, potom byla diskuse. Víím, že se říkalo, že Widimského komise je nejpřísnější a nejstrašnější. Každá zkouška je stresující, a ta kardiologická obzvláště. Kardiologie, jak oba víme, je rozsáhlá a těžká. To platilo i tehdy, i když s dnešním

stavem se její obtížnost nemůže srovnávat. Určité vědomosti jsme striktně vyžadovali, a přesto nebyla úmrtnost vysoká, tak do dvaceti atestantů. Byli jsme si náročnosti oboru i zkoušky vědomí, a snažili jsme se proto působit empaticky, ale nebylo to nic platné. Stres atestantů musel být příšerný. První otázku jsi většinou dával Ty. Měl jsi tendenci otázku upřesňovat, tedy měnit, což bylo určitým přídatným stresem. Sám jsem někdy nevěděl, co bych měl odpovědět. Do zkoušení jsme se vzájemně nepletli, snažil jsem se napovídat pouze zrakem nebo slůvkem. Druhou otázku jsem dával obvykle já a Ty jsi mně tiše šeptal, abych nedával nic těžkého. A tak jsem třeba jednomu atestantovi dal otázku „oběhový šok se zaměřením na kardiogenní šok“. Ani hláška. Chtěl jsem alespoň dva hlavní příznaky, ale nic. Šlo asi o akutní stresovou blokádu s mutizmem. A tak začal tichý nápovědní tanec. Ty jsi nápadně nenápadně ukazoval na tonometr na vedlejším stole, já klepal na stůl tachykardický rytmus, utírali jsme si čela jako znamení pocení, já se hroutil na židli na znamení vyčerpanosti. Myslím, že to atestanta spíše mátló. Chápal to jako náš nesouhlas a nelibost nad svým výkonem než jako nápovědu. Propustili jsme ho s návrhem na opakování zkoušky. U všech neúspěchů jsi zachovával „poker face“, ale vnitřně jsem cítil u Tebe rozrušení a dojetí, což svědčí o dobré povaze. Při obědě jsem Tě přesvědčoval, že v takových případech i u rigoróza na klinice je zkouška neúspěšná a že zkrátka u budoucího lékaře nutno očekávat i určitou psychickou odolnost. Přestal jsem dojíždět do Prahy po sedmdesátce, kdy už to pro mne bylo zatěžující. A tak nevím, jak se zkouší kardiologie nyní. Možná, že to jde lépe při otázkách z instrumentální kardiologie, ale přesto si myslím, že klinická disciplína je základem.

Tak jsme vyčerpali krátké vzpomínkové chvíle na kardiologii v ÚCHOK a posléze IKEM. Sám sebe se táži, zda je dlouhý věk nějakým (relativním) zvláštním privilegiem.

Nicméně nechť nám dá život ještě, co může.

Zdravím Tě srdečně Tvůj

prof. MUDr. Miloš Štejfa, DrSc., FESC